

Mikos Marcin, Juszczak Grzegorz, Czerw Aleksandra. Nowe prawa i obowiązki ratowników medycznych w świetle nowelizacji ustawy o PRM = New rights and duties of paramedics according to the updated Law on National Medical Emergency Services. *Journal of Education, Health and Sport*. 2016;6(2):311-315. eISSN 2391-8306. DOI <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.46832>
<http://ojs.ukw.edu.pl/index.php/johs/article/view/3409>
<https://pbn.nauka.gov.pl/works/717768>

The journal has had 7 points in Ministry of Science and Higher Education parametric evaluation. Part B item 755 (23.12.2015).
755 Journal of Education, Health and Sport eISSN 2391-8306 7

© The Author (s) 2016;

This article is published with open access at Licensee Open Journal Systems of Kazimierz Wielki University in Bydgoszcz, Poland

Open Access. This article is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Noncommercial License which permits any noncommercial use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author(s) and source are credited. This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.

This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.

The authors declare that there is no conflict of interests regarding the publication of this paper.

Received: 05.01.2016. Revised 12.02.2016. Accepted: 27.02.2016.

Nowe prawa i obowiązki ratowników medycznych w świetle nowelizacji ustawy o PRM

New rights and duties of paramedics according to the updated Law on National Medical Emergency Services

Marcin Mikos (1), Grzegorz Juszczak (2), Aleksandra Czerw(2)

(1) Polskie Towarzystwo Prawa Medycznego

(2) Warszawski Uniwersytet Medyczny, Zakład Zdrowia Publicznego

Słowa kluczowe: ratownik medyczny, Państwowe Ratownictwo Medyczne.

Key words: medical profession of paramedics, The Law on National Medical Emergency Services.

Streszczenie

Zmiany w prawie dotyczące wykonywania zawodu ratownika medycznego są źródłem nowych praw i obowiązków w zakresie wykonywania tego zawodu w Polsce. Nowe przepisy wprowadzają także ustawowe gwarancje przestrzegania praw pacjenta przez ratowników medycznych. W pracy opisane zostały najważniejsze zmiany wynikające z nowelizacji z dnia 25 września 2015 roku ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym mające bezpośredni wpływ na uwarunkowania zawodowe paramedyków.

Abstract

Changes in the law regulating medical profession of paramedics are fundamental sources of new rights and duties of this occupation in Poland. New regulations introduce legal boundaries for obeying the patients' rights by paramedics. The paper describes the key changes based on the update of the Law on National Medical Emergency Services form 25th of September 2015, which directly influence occupational duties of paramedics in Poland.

Wprowadzenie

Po dziewięciu latach od uchwalenia, Ustawa z dnia 8 września 2006 roku o Państwowym Ratownictwie Medycznym doczekała się kluczowej nowelizacji. Wśród zmian w prawie uwzględniono wiele postulatów formułowanych przez organizacje ratowników medycznych takie jak Polska Rada Ratowników Medycznych i Społeczny Komitet Ratowników Medycznych dotyczące wykonywania medycznych czynności ratunkowych, a także zapisy zaczerpnięte z poselskiego projektu ustawy o zawodzie ratownika medycznego i samorządzie zawodowym ratowników medycznych, którego nie udało się uchwalić w Sejmie minionej kadencji. Nowe przepisy nałożyły także szereg obowiązków na ratowników medycznych, które wynikają z zasady należytego wykonywania zawodu oraz obowiązku przestrzegania prawa pacjenta.

Wykonywanie zawodu ratownika medycznego

Nowelizacja rozwiewa wątpliwości kwestionujących profesję ratownika medycznego jako samodzielnego zawodu medycznego. Zgodnie ze znowelizowanym zapisem art.11 ust.1 ustawy o PRM wykonywanie zawodu ratownika medycznego polega przede wszystkim na udzielaniu świadczeń zdrowotnych, w tym szczególnej grupy świadczeń medycznych jaką są medyczne czynności ratunkowe podejmowane wobec osoby w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego. Zadaniem zawodowym ratownika medycznego jest także zabezpieczenie osób znajdujących się w miejscu zdarzenia oraz podejmowanie działań zapobiegających zwiększeniu liczby osób w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego, transportowanie osób w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego, udzielanie wsparcia psychicznego w sytuacji powodującej stan nagłego zagrożenia zdrowotnego a także prowadzenie edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia. Za wykonywanie zawodu ratownika medycznego, podobnie jak w przypadku lekarzy, czy pielęgniarek, ustawa uznała także nauczanie zawodu ratownika medycznego, wykonywanie pracy na rzecz doskonalenia zawodowego ratowników medycznych i dyspozytorów medycznych, organizowanie i prowadzenie zajęć z zakresu pierwszej pomocy, kwalifikowanej pierwszej pomocy, medycznych czynności ratunkowych, jak również prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych w zakresie ratownictwa medycznego. Za wykonywanie zawodu ratownika uznane zostało również kierowanie i zarządzanie ratownikami medycznymi i dyspozytorami medycznym, jak również zatrudnienie, czy też pełnienie służby na stanowiskach administracyjnych, na których wykonuje się czynności związane z przygotowaniem, organizowaniem lub nadzorem nad udzielaniem świadczeń zdrowotnych w zakresie ratownictwa medycznego

Medyczne czynności ratunkowe poza PRM

Zgodnie z postulatami środowiska ratowników medycznych, ustawa zalegalizowała wykonywanie zadań zawodowych ratowników medycznych poza systemem Państwowego Ratownictwa Medycznego. Od 1 stycznia 2016 r. zawód ratownika medycznego można w pełni wykonywać w podmiotach leczniczych (ustawa nie ogranicza się jedynie do szpitalnych oddziałów ratunkowych, czy izb przyjęć), w ramach ratownictwa górniczego, w ramach morskiej służby poszukiwania i ratownictwa, w jednostkach podległych Ministrowi Obrony Narodowej niebędących podmiotami leczniczymi, jednostkach ochrony przeciwpożarowej włączonych do krajowego systemu ratowniczo – gaśniczego (jednak jedynie w zakresie ćwiczeń, szkoleń oraz działań w strefie zagrożenia), na lotniskach, przy zabezpieczeniu

medycznym imprez masowych (jednak wyłącznie w ramach podmiotu leczniczego), przy wykonywaniu transportu sanitarnego, w izbach wytrzeźwień i na stanowisku dyspozytora. Potwierdzone zostało nadane już wcześniej prawo ratowników medycznych do wykonywania medycznych czynności ratunkowych w ramach ratownictwa wodnego (nadane przez ustawę z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych) oraz w ramach ratownictwa górskiego i narciarskiego (ustanowione w ustawie z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich). W ustawie brak jest jednak uregulowania wykonywania zawodu ratownika medycznego m.in. w służbie policyjnej, straży granicznej, służbie więziennej, Biurze Ochrony Rządu, Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego a także powołanej niedawno do życia w Polsce Służbie Poszukiwania i Ratownictwa Lotniczego (ASAR).

Zakres medycznych czynności ratunkowych

Ustawa nakłada na ratowników medycznych obowiązek działania zgodnie ze wskazaniami aktualnej wiedzy medycznej oraz należytą starannością, analogicznie jak zobowiązani są do tego lekarze, pielęgniarki i położne, diagnosty laboratoryjni, fizjoterapeuci czy też farmaceuci. Jako samodzielny zawód medyczny ratownik medyczny zyskuje więc swobodę w korzystaniu z wiedzy medycznej w postaci standardów, wytycznych, badań i publikacji naukowych. Wiedza ta musi posiadać jednak walor aktualności, co w ewentualnych sprawach sądowych będzie przedmiotem oceny sądu z wykorzystaniem opinii powołanych przez sąd biegłych z zakresu ratownictwa medycznego.

Podkreślić należy iż dotychczasowy przedmiot działań zawodowych ratownika medycznego został jednak rozszerzony o możliwość wykonywania obok medycznych czynności ratunkowych, także innych świadczeń zdrowotnych. Ustawa nie precyzuje jednak szczegółowo tego zakresu odsyłając do rozporządzenia ministra zdrowia, nad którym trwają nadal prace legislacyjne.

W kwestii wykonywania zawodu ratownika medycznego, znowelizowana ustawa o PRM utrzymuje jednak podział na świadczenia udzielane przez ratownika medycznego samodzielnie lub pod nadzorem lekarza.

Nowością jest prawo do tego aby ratownik medyczny po dokonaniu oceny stanu pacjenta, mógł nie podejmować lub odstąpić od medycznych czynności ratunkowych albo od udzielania świadczeń zdrowotnych, jeżeli nie spowoduje to niebezpieczeństwa utraty życia, ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia. Ratownik medyczny zobowiązany został do uzasadnienia i odnotowania w dokumentacji medycznej przyczyny niepodjęcia lub odstąpienia od medycznych czynności ratunkowych albo udzielania świadczeń zdrowotnych. Czy prawo to będzie wystarczającą gwarancją bezpieczeństwa pacjenta oraz bezpieczeństwa wykonywania zawodu ratownika medycznego w wielu trudnych sytuacjach jak np. przerwanie bezskutecznej resuscytacji, odmowa zabrania pacjenta do szpitala z powodu braku stanu zagrożenia życia i zdrowia, czy też odstąpienie od wykonywania medycznych czynności ratunkowych wobec osoby w stanie terminalnym, pokaże praktyka ratownictwa medycznego. Podkreślić należy że prawo do nie podejmowania czy odstępowania od medycznych czynności ratunkowych nie jest równoznaczne z prawem do stwierdzenia zgonu, do czego ratownik medyczny nie został upoważniony w polskim prawie.

Nowe prawa i obowiązki w zakresie informacji o stanie zdrowia

Kolejnym postulatem środowiska ratowników medycznych zrealizowanym w nowelizacji ustawy o PRM jest prawo do wglądu do dokumentacji medycznej pacjenta. Dotychczas, ratownicy medyczni byli pominięci w zapisach ustawy o prawach pacjenta i rzeczniku praw pacjenta. Stwarzało to dla nich absurdalną i niebezpieczną sytuację gdyż do prawidłowego rozpoznania stanu zagrożenia życia zdrowia niejednokrotnie konieczne jest pozyskanie informacji o przebiegu dotychczasowego leczenia pacjenta. Ponadto, w świetle znowelizowanych przepisów, ratownik medyczny posiada prawo do uzyskiwania od lekarzy, felczerów oraz pielęgniarek i położnych informacji o stanie zdrowia pacjenta, rozpoznaniu, proponowanych metodach diagnostycznych, leczniczych, rehabilitacyjnych, zapobiegawczych i dających się przewidzieć następstwach podejmowanych świadczeń zdrowotnych, w zakresie jakim jest to niezbędne do wykonywania medycznych świadczeń ratunkowych. Zapis ten ma nie tylko praktyczne znaczenie np. przy podejmowaniu przez zespół podstawowy transportu między szpitalnego, ale także podkreśla rangę zawodu ratownika medycznego. Ratownik medyczny jednoznacznie wskazany został jako merytoryczny partner dla lekarza w procesie opieki medycznej nad pacjentem. Ponadto, ratownicy medyczni zobowiązani zostali do informowania pacjenta o przysługujących mu prawach co wiąże się bezpośrednio z koniecznością biegłej znajomości zagadnień prawnych przez paramedyków wynikających m.in. z ustawy o prawach pacjenta i rzeczniku praw pacjenta, ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, czy też ustawy o chorobach zakaźnych.

Ratownikom medycznym w podstawowym zespole ratownictwa medycznego przypisany został ponadto obowiązek udzielania pacjentowi lub jego przedstawicielowi ustawowemu albo osobie wskazanej przez pacjenta informacji o stanie zdrowia pacjenta, w zakresie związanym z podejmowaniem medycznych czynności ratunkowych. Nowe prawo choć jest także uporządkowaniem stanu faktycznego, nakłada jednak na paramedyków konieczność szkoleń zarówno z prawnych jak i psychologicznych aspektów przekazywania informacji o stanie zdrowia.

W nowych przepisach ratownicy medyczni wprost zobowiązani zostali do zachowania tajemnicy zawodowej, co jest obszernym i złożonym zagadnieniem wymagającym szczegółowego omówienia w kwestii zakresu tajemnicy zawodowej, zwolnienia z tajemnicy zawodowej oraz odpowiedzialności cywilnej i karnej z tytułu bezprawnego ujawnienia danych objętych tajemnicą zawodową ratownika medycznego.

Nowa dokumentacja medyczna

Nowe przepisy wprowadzają dodatkowe obowiązki w obszarze dokumentowania świadczeń wykonywanych przez ratowników medycznych w ramach ratownictwa górskiego i narciarskiego, ratownictwa wodnego, górniczego, morskiej służby poszukiwania i ratownictwa, w jednostkach podległych Ministrowi Obrony Narodowej niebędących podmiotami leczniczymi oraz w jednostkach ochrony przeciwpożarowej, na lotniskach, przy zabezpieczeniu medycznym imprez masowych, w transporcie sanitarnym. Dokumentowanie świadczeń zdrowotnych udzielanych przez ratownika medycznego prowadzone będzie w karcie indywidualnej ratownika medycznego. W karcie tej znajdują się dane takie jak m.in. imię i nazwisko pacjenta, płeć, PESEL, oznaczenie podmiotu udzielającego świadczeń, opis stanu zdrowia pacjenta oraz udzielonych mu świadczeń. Sporządzona przez ratownika medycznego dokumentacja podlega udostępnieniu m.in. pacjentowi, osobom przez niego upoważnionym oraz różnorodnym instytucjom w trybie przewidzianym w ustawie o prawach pacjenta i rzeczniku praw pacjenta. Wzór karty indywidualnej ratownika medycznego określony zostanie przez ministra zdrowia w odrębnym rozporządzeniu.

Podsumowanie

Wprowadzone zmiany w przepisach prawa ocenić należy jako pozytywny krok mający na celu pełne unormowanie statusu i zadań ratowników medycznych w polskim systemie ochrony zdrowia. Dodatkowe uprawnienia i prawa ratowników medycznych wiążą się jednocześnie z nowymi obowiązkami, które wymagają od osób wykonujących ten zawód należytej staranności w działaniu oraz znajomości przepisów prawa, w tym w szczególności ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta.

Piśmiennictwo

Ustawa z dnia 8 września 2006 roku o Państwowym Ratownictwie Medycznym.

Ustawa z dnia 25 września 2006 roku o zmianie ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym.

Ustawa z dnia 6 listopada 2008 roku o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta.